

Yerel Yönetimler ve Kalkınma Planları Çerçevesinde Spor Hizmetleri

Kadir YILDIZ

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü - MANİSA

Özet

Spor politikaları, sporun kitlelere yaygınlaştırılması noktasında önemli bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple; devletler politikalarını yapılandırma sürecinde kitlelerin sağlık, ekonomik, eğitim gibi politikalarının yanı sıra spor politikalarına da ağırlık vermek zorundadır. Devletlerin uyguladıkları politikalar özünde sporun yapılanmasını da içermektedir. Spor politikalarının yerel bazda uygulanması ve yayılmasında ise yerel yönetimler önemli roller üstlenmektedir. Bu araştırmada, yerel yönetimler ve kalkınma planları çerçevesinde spor hizmetleri bir bütün olarak irdelenmiştir. Araştırmada, 1963-2018 yılları arasında yürürlükte olan 5 yıllık kalkınma planları ile yerel yönetimlere ilişkin kanunlar incelenmiştir. Sonuç olarak, kalkınma programları ve yerel yönetim yasaları bir bütün olarak incelendiğinde; spor hizmetlerinin yerelde yaygınlaşması için devletin sözde değil uygulamaya yönelik kalıcı spor politikaları oluşturması ve harekete geçirmesi beklenmektedir. Kalkınma programları çerçevesinde spor politikaları; Durum analizi; İlkeler ve Uygulanacak Politikalar kapsamında ele alınmış ancak işleyiş yönünden durum tespitinden öteye gitmediği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma planı, yerel yönetimler, spor

Orijinal Makale

Yayın Bilgileri

Gönderi Tarihi: 20.02.2018

Kabul Tarihi: 12.03.2018

Yayın Tarihi: 25.03.2018

Sorumlu yazar

e-mail: kadiyildiz80@hotmail.com

Sports Services on Local Governments and Development Plans

Abstract

Sport policies emerge as an important process of dissemination of the sports to wider communities. This is why the governments should also pay attention to sport policies while structuring their health, economics and educational policies. The core point of the government policies includes the structuring of sports. Local governmental bodies are key actors in dissemination and practicing of sport policies at local basis. In this study sports services were examined as a whole as part of local authorities and development plans. Within the study we examined the local authorities' acts and 5 year development plans between the years of 1963-2018. As a result, when the development programs and local authorities acts are examined as a whole, it can be said that the governments are expected to constitute functional and effective sports policies rather than just doing it allegedly. Within the context of development programs, sports policies were handled as Case Analysis, Principles and Policies but not touched upon other functional aspects.

Key Words: Development plan, local governments, sports

Original Article

Article Info

Received: 20.02.2018

Accepted: 12.03.2018

Published: 25.03.2018

Corresponding Author:

e-mail: kadiyildiz80@hotmail.com

Giriş

Devletlerin yerine getirmek zorunda oldukları eğitim, sağlık ve güvenlik gibi hizmetler, teknolojik yeniliklerinde etkisiyle, sürekli değişim ve dönüşüm yaşamaktadır. Devletlerde görülen bu yapısal değişiklikler, spor örgütlerinin de kendisini yenilemesi noktasında önemli rol oynamaktadır. Günümüzde sporun ve sportif etkinliklerin kitlelere ulaştırılması, çoğu ülkede kamu hizmeti olarak gerçekleştirilmektedir. Spor örgütleri yapısal olarak incelendiğinde, devletlerin siyasal ve ekonomik örgütlenmesindeki yapılanmaya paralellik göstermektedir. Bu çerçevede spor; ekonomik ve sosyal kalkınma odaklı olmak üzere kamu politikalarının da konusu olmaktadır (Hoye ve ark., 2015). Dünyada sporun örgütlenmesi ve spor hizmetleri çok çeşitlilik göstermesine rağmen, genelde ortak yanları da bulunmaktadır. Hemen hemen bütün ülkelerde devlet, sporu denetleyici, destekleyici ve özendirici bir rol üstlenmektedir. Spor yatırımları ve hizmetlerin yürütülmesi, ağırlıklı olarak yerel yönetimlere, federasyonlara, özel ve gönüllü kuruluşlara bırakılmaktadır (Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu, 2014).

Farklı ülkeler temelinde incelendiğinde spor yönetiminin, siyasi yönetimler açısından önemli farklılıklar taşıdığı görülmektedir. Spor yönetiminin siyasi yapılanma özelinde iki tür yönetim şekli ortaya çıkardığı söylenebilir. Bunlardan ilkinde, siyaseten düzenlenen politikalar ve programlar ile fonlamanın yönetiminden bir kamu kurumu sorumludur. Bu tür sistemlere, İngiltere (İngiltere Spor), Macaristan (Spor Bakanlığı), İspanya (Spor Yüksek Kurulu), İsviçre (Federal Spor Bürosu) ve Polonya (Spor ve Turizm Bakanlığı) örnek gösterilmektedir. Bu yönetim modelinin örneklerinden biri, merkezi düzeydeki spor politikalarının "*Spor Gelişim Programı 2020*" adıyla resmiyette belgelendirildiği Polonya'dır. Bu belgede, sporla ilişkili faaliyetlerin güzergahı ile spora ilişkin amaçların ve görevlerin, Avrupa standartlarına uyumlu biçimde nasıl gerçekleştirileceği belirtilmektedir. İkinci yönetim türü ise iş birlikçi bir nitelik arz etmektedir. Spora ilişkin önemli politik kararlar, spor alanında faaliyet gösteren başat örgütlerle yakın diyalog içerisinde ve spor kulüplerini temsil eden yerel örgütlerle iş birliği halinde verilmektedir. Bu modele göre, ana programların ve politikaların uygulanması, büyük ölçüde spor örgütlerine bırakılmaktadır. Norveç, Danimarka, Hollanda ve Almanya'da uygulanan baskın model şekli bu yönetim tarzına örnek gösterilebilir. Ülkeler arasında, spor politikalarını düzenleyen yasal mevzuatlar açısından da farklılıklar vardır. Bazı ülkelerde, ulusal veya federal spor politikalarını düzenleyen belirli kanunlar söz

konusu olup; bu kanunlar, spor örgütleri ve kulüplerinin ilişkilerini ve bu kurumlara yönelik destekler ile yerel yönetimlerin (belediyeler) spora ilişkin yükümlülüklerini yönetmektedir (Örneğin, Macaristan, Polonya, İspanya). Diğer bazı ülkelerde ise, spor kulüpleri ve spor örgütleri, gönüllü hizmeti sunan kurumlar için de geçerli olmak üzere, genel kurallar ve yönetmelikler çatısı altında yönetilmekte ve desteklenmektedir (Örneğin, Danimarka-Serbest Zaman Yasası, Hollanda, İsviçre-Federal Anayasa). Hollanda'da 1994 yılında yürürlüğe giren Sosyal Refah Yasasına göre, rekreasyon alt yapısının ve sporla ilgili yerel hizmetlerin sürdürülmesi ve iyileştirilmesi gibi yürütmeye ilişkin tüm faaliyetlerden yerel yönetimler (belediyeler) sorumludur. Ayrıca, Norveç gibi sporla ilgili herhangi bir yasal düzenleme yapmamış olan ülkelerde spor politikaları, spor kulüplerinin nasıl işlemesi gerektiğine ilişkin devlet görüşünü beyan eden beyaz bültenler (resmi açıklamalar) aracılığıyla açığa kavuşturulmaktadır (Ibsen ve ark., 2016).

Avrupa Birliği ülkelerinin birçoğunda, yerelde sporun kalkınması amacıyla spor yönetimi yerel yönetimlere bırakılmıştır. Bu şekilde ulusal bazda sporun yönetimi siyasi erkin kontrolünden çıkarılmıştır. Bu durum spor federasyonları ve belediyelerin ya da yerel spor yöneticilerinin spor örgütleri ve hükümetler arasında arabulucu hizmeti gösterdiğinin en önemli kanıtıdır. Bu ülkelerin, spor politikaları hususunda yerel yönetimlerin yetkisini artırması (Adem-i merkezileşmesi) yerindelik kurma yetkisine dayanmaktadır. Spor politikalarının merkezden veya yerelden yönetilmesi arasında açıkça bir ilişki olmadığı belirtilmiştir. Spor politikalarının yerinden yönetilmesi, spor tesislerinin yapılandırılması ve spor kulüplerinin desteklenmesinden sorumlu olan yerel yönetimlere Norveç, Danimarka ve İngiltere gibi ülkeler örnek gösterilebilir. Danimarka'da spor için kamu kurumlarının finansmanlarının %80'inin tahsisinden yerel makamlar sorumludur. Bununla birlikte Macaristan ve Polonya gibi ülkelerde ise spor politikaları ve yönetimi merkezi yönetimler tarafından gerçekleştirilmektedir (Ibsen ve ark., 2016). Türkiye açısından incelendiğinde diğer pek çok alanda olduğu gibi spor hizmetlerinin de merkeziyetçi yönetim anlayışı çerçevesinde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu durum Türkiye'de sporun tabana yayılmasını, gelişmesini ve faydalarından halkın yeterince yararlanmasını engellemektedir. Spor hizmetlerinin belediyeler eliyle halka ulaşması halinde, coğrafi, kültürel ve sosyo-ekonomik farklılıklara ve halktan gelecek demokratik yansımaya göre, hizmetlerin çeşitlendirilerek sporun faydalarından çok daha belirgin yaşanmasına imkan tanıyacaktır (Doğu ve ark., 2002). Bu bilgiler ışığında,

Türkiye’de spor yönetimi konusunda, spor yönetiminin merkezileşme ve yerelleşme noktasında önemli farklılıklar ile gerçekleştiği görülmektedir. Spor kurumlarının plansız olması, okul programlarının ders dışında yetenekli öğrencileri değerlendirmeye müsait olmaması, okul sporunun ihmali, amatör sporların gelişmemesi, profesyonel kulüp gelirlerinin kontrol edilememesi, mahalli idarelerin mali sıkıntıları, Milli Eğitim Bakanlığı ile koordinenin oluşmaması, gibi sebeplerden ötürü Türkiye’de spor hizmetlerinde hedeflenen amaçlara ulaşamadığı görülmektedir. Bu bilgiler ışığında bu çalışmada, spor hizmetlerinin kalkınma planları ve yerel yönetimlere ilişkin yasal dayanaklar çerçevesinde irdelenmesi amaçlanmıştır.

Yerel Yönetimler

Yerelleşme ya da yerel yönetim, devletlerin vatandaşların beklentilerine ve isteklerine uygun hizmetlerin sunulması olarak görülmektedir (Yücel, ve ark., 2016). Bu sebeple ülkeler, merkezi yönetimler ile yerel yönetimler arasında mali, idari ve politik konular başta olmak üzere sorumluluklarını paylaşmak durumundadırlar (Col, 2007). Bir takım görev ve hizmetlerin paylaşılması ve yerele ulaştırılması noktasında ayrı bir öneme sahip olan yerel yönetimler; *“belli bir coğrafi alanda yaşayan topluluğun ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere, karar organları yerel halkça seçilen, yasalarca belirlenmiş görev ve yetkilere sahip, özel geliri, bütçesi ve personeli olan kamu tüzel kişileri”* olarak tanımlanmaktadır (Ulusoy ve Akdemir, 2009).

Yerel ve ortak özellik taşıyan hizmetlerin halka en yakın birimler tarafından sunulması, yerelleşme eğilimi ile popüler bir hale gelmiş ve bu eğilimle birlikte yerel yönetimlerin önemi artmıştır. Ayrıca varlık gerekçeleri açısından ele alındığında, siyasi, ekonomik ve idari bir yapıya sahip olan yerel yönetimler; halkın sağlık, ekonomik ve sosyal gereksinimlerini karşılama noktasında önemli bir işleve sahiptir (Hoye ve ark., 2015; Yücel ve ark., 2016). Devletler, kamu hizmetlerini sınıflandırmış, bu gerekçeyle de sporla ilgili yerel düzeyde halkın temel gereksinimlerini karşılayacak bazı görev, yetki ve sorumluluklarını merkezi yönetimlerden yerel yönetimlere aktarmıştır (Ekenci ve ark., 2009).

2005 tarih ve 5302 sayılı yeni *İl Özel İdaresi Kanunu* ile uzun bir süre yürürlükte olan il özel idaresi kanunu tümüyle yürürlükten kaldırılmış ve *“il halkının yerel ve ortak nitelikteki gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel*

kişisi” olarak yeniden tanımlanmıştır (5302 Sayılı Kanun, 2005). Bu çerçevede ilgili kanun kapsamında il özel idareleri, mahalli müşterek nitelikte olması koşuluyla; “Gençlik ve spor, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret gibi ... ihtiyaçların karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde yapmakla yükümlüdür.” (5302 sayılı Kanun; md. 6, a bendi) şeklinde ifade ederek il özel idarelerinin spor hizmetlerini yerelde etkili kullanmanın dayanaklarını teşkil etmiştir.

2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanun ile Büyükşehir belediyesi kurulması ve sınırlarının belirlenmesi kapsamında, Büyükşehir statüsüne geçirilen 30 il özel idaresinin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Ancak kanunun 3. maddesinde; “Mevzuatla il özel idarelerine yapılan atıflar bu kanun kapsamında tüzel kişiliği kaldırılan il özel idareleri için ilgisine göre bakanlıklara, bakanlıkların bağlı veya ilgili kuruluşları ile bunların taşra teşkilatına, hazineye, valiliklere, büyükşehir belediyelerine ve bağlı kuruluşlarına veya ilçe belediyelerine yapılmış sayılır.” açıklaması yapılarak bu illerde gerçekleştirilecek spor hizmetlerinin devamlılığı ilgili yerel yönetimlere teslim edilmiştir (6360 Sayılı Kanun, 2012).

5216 sayılı Kanun’da *büyükşehir belediyelerinin*, spor hizmetleriyle ilgili görev ve sorumlulukları kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun 7’nci maddesinde “büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden spor yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek” ve “gerektiğinde amatör spor kulüplerine malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarında üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül vermek” şeklinde belirtilmiş olması spor yönetiminin yerel düzeydeki temel dayanakları olarak gösterilebilir. Aynı maddede, spor yerleri ile parkları yapmak ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve yetkileri arasında belirtilmiştir. 2012 tarihli ve 6360 sayılı kanun ile büyükşehir belediyelerinin 5216 sayılı kanun ile belirlenen görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak “...sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlenme yerleri yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; spor kulüplerine nakdi yardım dahil olmak üzere sporu ve sporcuyla desteklemek...” şeklinde değişiklik yapılmıştır.

2005 tarihli ve 5393 sayılı *Belediye Kanunu*’nun belediyenin görev ve sorumluluklarını düzenleyen 14’üncü maddesinde yer alan ibarelerin “Gençlik ve spor hizmetlerini yapar, yaptırır” ve “Gerektiğinde öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmalarını

düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarında üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir” şeklinde düzenlenmiştir. Bu kanunda, “gerekli desteği sağlar”, “gerektiğinde” ve “ödül verebilir” şeklinde ibarelere verilmiş olması özellikle belediyelerin harcamalarını kısıtlamaya açık olduğunu göstermektedir. 2012 yılında yapılan değişiklikle belediyelere nakdi yardım yapma yolu açılmıştır (2012-6360/md.17). Ancak 2013 yılında Anayasa mahkemesi kararıyla nakdi yardıma sınırlama getirildiği görülmektedir (Anayasa Mahkemesi, 2013/144).

Yerel yönetimlerden bir diğeri olan Köyler, 1924 yılında kabul edilen köy yasası ile hukuki bir nitelik kazanmıştır. Zamanla yönetim süreçlerinde ortaya çıkan gelişmeler, köylerin yönetim biçimlerini de farklılaştırmıştır. Köylere götürülecek hizmetlerin, merkezi idareler tarafından üstlenilmesi köy idarelerinin zayıflamasına neden olmuştur (Yücel ve ark., 2016). Günümüzde bakıldığında kamu reformlarından tamamen uzak bir idare şekline sahip olan köyler hale 1924 yılında çıkarılan Köy Kanunu ile yönetilmektedir. Bu durum ise hizmetlerin yerel ulaştırılmasında özellikle ekonomik kaynakların aktarılmasında önemli sorunları gündeme getirmektedir. Merkezi yönetimlerin il özel idareler aracılığıyla köylere kaynak aktarımı gerçekleştirilmesi, yeterli gelir kaynağına sahip olmayan köylere, merkezi yönetimlerin hizmet götürme görevini fiili olarak üstlendiklerini göstermektedir.

Türkiye, Olimpiyat kanunu olan tek ülke olmasına karşın spordaki merkezîyetçi yapı sporun yerelde yapılanmasında en önemli sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Devletin yasal dayanaklarıyla yerel yönetimler bazında gerçekleştirmeye çalıştığı spor hizmetlerinin toplumun tamamına yaygınlaşması ancak alınabilecek sağlam devlet politikalarıyla uygulamaya konulabilecektir. Bununla birlikte yerel yönetimlerin amatör spor ruhunun gelişmesinde ve yaygınlaşmasında rol oynayabilecek en etkin mekanizma olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, dünya genelinde spor hizmetlerinin yönetim süreçlerinin farklılaştığı ancak büyük bir çoğunluğunun ise devlet eliyle gerçekleştirildiği söylenebilir. Ülkemizde spor hizmetleri, spor politikalarının çerçevesini çizen Anayasa, kalkınma ve hükümet programlarıyla bütünlük kazanmakla birlikte bu hizmetlerin gerçekleşmesi noktasında yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir.

Kalkınma Programları Çerçevesinde Spor

Kalkınma planı genel olarak; bir ülkenin tamamı veya belirli bir bölgesi için önceden belirlenen kalkınma hedefleri çerçevesinde ekonomik ve toplumsal tabanlı

hedeflere ulaşmak amacıyla özel sektöre ve kamu kesimine yol gösteren ve bazı durumlarda da bağlayıcı bir nitelik taşıyan kapsamlı bir düzenleme olarak tanımlanabilir. Devletin tüm organizmalarının önceden belirlenen hedef ve politikalar çerçevesinde çalışması ve yönlendirilmesi açısından önem taşıyan kalkınma planlarının Türkiye’de ilk örneği 1932-1937 yıllarını kapsayan I. Kalkınma planıdır (Özaslan ve Alıcı, 2014).

Türkiye’nin önemli politika belgelerinden olan ve eski adıyla Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), yeni adıyla Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan Beş Yıllık Kalkınma Planları, 1963 yılından başlayıp 2018 yılına kadar geçerli olan on politika belgesinden oluşmaktadır. Bu belgeler ülkenin uzun vadeli gerçekleştireceği ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki gelişmeleri teşkil eden temel politika belgeleridir. 1963 yılından beri 5 yıllık periyotlarda hazırlanan kalkınma planları yerel yönetimler nezdinde spor politikalarının belirlenmesi içinde bir kaynak olarak gösterilebilir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967)

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk kalkınma planında; özellikle yerel yönetimlere ilişkin güncel durum tespitleri yapılmış; belediye kaynaklarının oldukça sınırlı olduğu, teknik yetersizliklerin belediyelerin hizmetlerini nitelik ve nicelik yönünden zayıflattığı ve birçok belediyenin temizlik işleri yatırım ve harcamalarının dahi bulunmadığı belirtilmiştir (DPT, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1963-1967). Halkın refah içerisinde yaşayabilmesi için birincil gereksinimlerinin ön planda olduğu birinci kalkınma planında, yerel yönetimlerin sporla ilgili yükümlülüklerine değinilmemiştir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972)

Birinci Demirel Hükümeti tarafından hazırlanan ikinci kalkınma planında spor; İlkeler, Durum ve Uygulanacak Politikalar başlıkları altında yer almıştır. Spor faaliyetlerinin Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü kontrolünde gerçekleştiği bu dönemde, ülkede sporun plansız ve politikasız gerçekleştiği, okullarda spora katılımın yetersiz olduğu ve hem nicelik hem de nitelik yönünde spor öğretmenlerinin yetişemediği belirtilmiştir. Üstlerin *“sağlığını koruyacak ve boş alanları değerlendirecek tesisleri yapmak veya yapılmasına yardım etmekle”* yükümlü olan mahalli idarelerin bu yöndeki faaliyetlerinin, içinde buldukları mali şartlar sonucu, çok yetersiz kaldığı ifade edilmekte ve spor konusunda Milli Eğitim Bakanlığı, Beden

Terbiyesi Genel Müdürlüğü ve mahalli idareler arasında iş birliği olmadığı vurgulanmaktadır. Belgede, Türkiye’de kalkınma çabasının çeşitli sektörlerde gerektirdiği harcamaların ağırlığına rağmen spora ayrılan kaynakların ve kamunun katkısının önemli bir seviyede olduğu belirtilirken, 1966 yılından sonra mahalli idarelerin katkısının kaldırılmasıyla genel bütçeden yapılan harcamaların arttığı ifade edilmiştir. Spor hizmetlerinin, geniş tabanlı bir yönetim anlayışıyla sevk ve idare edilmesi fikrinin hayata geçirilmesi ve demokratik bir kulüp yönetimine işlerlik kazandırılması istenmesi sebebiyle, ikinci planda ademi merkezîyetçi bir eğilim sezilmektedir.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977)

Ekonomik sektörlerde ve sosyal alanda planlı dönemde meydana gelen gelişmelere ilişkin plan ve hedeflere yer verilen ve on dört bölümden oluşan üçüncü kalkınma planının on ikinci bölümünde en geniş anlamıyla eğitim konusu ele alınmış, eğitimle beraber kültür, gençlik ve spor sorunları incelenerek gelişme yönleri ve sayısal hedeflerine ilişkin durum tespiti yapılmıştır. Planda, kitlelerin kültürel faaliyetlere karşılıksız veya çok düşük bir ücret karşılığında katılmalarını sağlamak amacıyla mevcut halk eğitim merkezleri, halk eğitim odaları ve halkevleri yanı sıra spor tesislerinin ve okulların tatil dönemlerindeki boş kapasitelerinden yararlanılması için düzen geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Üçüncü kalkınma planı kültürel ve sosyal etkinliklerde yerel yönetimlere odaklanmıştır. Ayrıca ikinci kalkınma planında gençlik sorunlarının bütüncül bir yaklaşımla çözülmesi yolunda getirilen politika tedbirlerine rağmen, bu planda bu konuya ilişkin çaba gösteren ve gençliğe hizmet götüren kuruluşlar arasında işbirliği fonksiyonel bir biçimde gerçekleştirilememiş ve hizmetler verimli bir biçimde yürütülememiştir. Bunun sonucu, gençlik ve sporla ilgili sorunların çözülmesine bir bütünlük ve yeni bir anlayış getirmek, ilgili kuruluşlar arasında işbirliğini sağlamak amacıyla Gençlik ve Spor Bakanlığı kurulmuştur.

Sosyal ve ekonomik kalkınmanın temel unsuru olan insan gücünün beden ve ruh sağlığının geliştirilmesinde sporun taşıdığı öneme değinen üçüncü kalkınma planı, spor yapabilecek yaştaki kişileri seyirci olma durumundan kurtararak aktif olarak spor yapmalarını sağlamaya yönlendirmeye çalıştığı söylenebilir. Neticede üçüncü kalkınma planı, tüm kamu ve özel kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde, sporun halka ve okul sporlarına, diğer bir ifadeyle seyir sporundan kitle sporuna dönüşmesine önem vermiştir. Ayrıca özellikle, profesyonel kulüplerin amatörlüğe

dönüştürüleceği görüş ve anlayışı, spor yönetiminde merkezi idareye bağlı kalınacağını göstermektedir. Bu sebeple, planda ademi merkeziyetçi bir eğilim görülmemekte, aksine merkeziyetçiliğe doğru bir yöneliş sezilmektedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)

Ecevit Hükümeti tarafından hazırlanan planın altıncı bölümünde “*Yaşam Düzeyinde Gelişmeler*” başlığı altında yer verilen spor, önceki planlara benzer ilke ve tedbirler bulunmakla birlikte, bu dönem içinde 1982 yılı programında yer alan tedbirler arasında, açık spor saha ve tesislerinin yapımına ağırlık verilmesi ve bu tesislerden daha verimli faydalanılmasında düzenlemelere gidileceğinden söz edilmesi dikkat çekmektedir. Üçüncü kalkınma planında, beden eğitimi ve sporun toplumun tüm kesimlerine yaygınlaştırılmasına ilişkin ilke ve önlemler getirilmesine karşın, dönem içinde yeterli gelişmeler sağlanamamış ve kitle sporuna dönük tesislerin yaygınlaşması sınırlı kalmıştır. Söz konusu tedbirlerin uygulanmasında sorumlu kuruluş olarak da yerel yönetimlerin işaret edildiği görülmektedir. Ayrıca planda ülkenin sporcu kaynağı olarak yerel kulüpler gösterilmiştir (DPT, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1979-1983). Sporun, yerel düzeyde yaygınlaştırılması için gerekli hizmetlerin sağlanacağına ilişkin kararlar alınsa da, yerel yönetimlerin spor hizmetlerinin yaygınlaşması noktasında önemli bir ortak olarak görülmesine karşın yeterince aktif olmadığı ifade edilebilir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)

Yerel yönetimler ve spor hizmetlerine ilişkin beşinci kalkınma programında, *sporun semtlere ve köylere yayılabilmesi* için basit, ekonomik tesisler, özel idare ve belediyelerin işbirliği ve katkılarıyla gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Özellikle vurgulanan kısım yapılacak olan tesislerin ekonomik ve basit olmasının vurgulanmasıdır. Bununla birlikte *şehir imar planlarının hazırlanışında spor alanlarına ve yeşil sahalara ağırlık verilmesi* gerektiği ifade edilmiş, gençlere götürülecek hizmetlerin ve tesislerin yaygınlaştırılması için gerekli tedbirler alınarak, bu konuda kalkınmada öncelikli yöreler ile ihtiyacın fazla olduğu şehirlere öncelik verilmesi öngörülmüştür. Yerel yönetimlerde spora ilişkin diğer bir önemli madde ise kamunun yanında, özel sektör tarafından da spor tesislerinin yapılmasına yönelik teşvik edici kararlar alınmasıdır. Bu maddeyle birlikte “kamu ve özel sektör kuruluşlarında çalıştırılan işçi sayısının belli bir oranı kadar sporcu istihdam eden kuruluşlar teşvik

edilecektir” ibaresi Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı programında yer almıştır (DPT, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1985-1989). Planda öngörülen ve il özel idare, belediyeler, çeşitli kuruluşlar ve özel sektörün spor tesisler yapımı konularında teşvik edilmesi, şehir imar planlarının hazırlanmasında spor alanlarına ağırlık verilmesi konuları, sporun mahalli bir hizmet olarak kabul edilmesini göstermesi ve bu hizmetlerin mahalli kuruluşların katkılarıyla yerine getirilmek istemesi bakımından, plan ademi merkezîyetçi bir anlayışa müsaade etmektedir. Bunun dışında öngörülen prensipler sporun teşkilatlanması ile ilgili herhangi bir yenilik getirmemektedir.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda özellikle “*Herkes için Spor*” odaklı politikaların ön planda olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, planda “*Şehir imar planlarının hazırlanmasında yeşil alan, spor tesisleri ve çocuk oyun alanları için kişi başına düşen alan büyüklüğünün gelişmiş ülkeler standartlarına uygun olması ve yine spor yapmak isteyen herkese açık olmak kaydıyla, düşük maliyetli ve basit spor tesislerinin yerel yönetimlerin katkıları ile semtlere ve köylere kadar yaygınlaştırılması gerektiği*” vurgulanmıştır (DPT, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1990-1994). Bununla birlikte belediyeler ve köylerin, bireylerin serbest zamanlarını değerlendirmeleri noktasında yönlendirici olacakları ifade edilmiştir (Kurtipek, 2017). Altıncı kalkınma planında sporda profesyonellik vurgusu yapılmakla birlikte, spor hizmetlerinin yerelde teşvik edilmesi de desteklenmektedir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000)

Yedinci Kalkınma planında “*turizm, çevre, kültür, spor, köy hizmetleri ve sosyal hizmetlerden başlayıp plan dönemi boyunca diğer sektörlerle de yaygınlaştırılacak şekilde merkezi yönetim tarafından sağlanmakta olan bazı hizmetlerin, başta il özel idareleri olmak üzere yerel yönetimlerin yetki ve sorumluluğuna bırakılacağı*” vurgulanmıştır (DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1996-2000). Yedinci kalkınma planında, spora ayrılan kaynakların artırılması, tesislerin rasyonel kullanılması, sporla ilgili insan gücü ihtiyaçlarının karşılanması, yeni bir yapılanmaya gidilmesi, özel sektörün, mahalli idarelerin ve spor kulüplerinin rolünün ve katkısının artırılması gerektiği vurgusu devam etmektedir (Kurtipek, 2017).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Mahalli idarelerin; gençlere yönelik kültür, sanat, geleneksel sporlar başta olmak üzere spor, zeka oyunları, satranç, folklor, okuma ve araştırma alışkanlığı kazandırıcı faaliyetleri düzenleyici ve teşvik edici programlar hazırlamaları, gençlik merkezlerinin yurt genelinde yaygınlaştırılması çalışmalarına katkı sağlamaları gerektiği vurgulanırken, spor tesisleri ve faaliyetlerinin, spor elemanlarının hizmet içi eğitimlerinin, mali ve idari açıdan tam bağımsız spor kulüpleri, federasyonlar ile özel teşebbüs ve yerel idareler tarafından yapılmasının veya işletilmesinin sağlanması, kamu kesiminin görevinin ise denetleme, yönlendirme, teşvik etme ve bu alandaki bilim ve teknolojiye uyum sağlama gerektigine değinilmiştir (DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2001-2005).

Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)

Söz konusu planda yerel yönetimleri ön plana çıkaran “*uygulamanın vatandaşa en yakın birimlerce yapılması esastır*” ilkesi temel alınmıştır. Yerel nitelikli kültürel hizmetlerin yerele devredilmesi, küreselleşmenin yerel ve bölgesel kalkınma için yeni koşullar ve fırsatlar ortaya çıkardığı ve bunlardan etkin faydalanılması gerektiği vurgulanmıştır (DPT, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2007-2013). Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda, spora ilişkin herhangi bir düzenleme yer almazken, gençlik ve kültürel hizmetlerle ilgili konulara değinilmiştir.

Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2014-2018) (Spor Komisyon Raporu, 2014)

2013 yılında hazırlanan Onuncu Kalkınma Planında spor hizmetleriyle ilgili yerel yönetimlerin üstlendikleri roller belirtilmemiş olup; kamuya ait tüm spor tesislerinin bütün vatandaşların kullanımına açık olmasının sağlanması, yaşam mekanlarının spor yapmayı ve hareketliliği sağlayacak şekilde tasarlanması, spor alanlarının, parkların, yürüyüş ve bisiklet parkurlarının geliştirilmesi gibi hususlardan bahsedilerek dolaylı yoldan yerel yönetimleri ilgilendiren konulara değinilmiştir (Kurtipek, 2017). Ayrıca onuncu kalkınma planında, spor alanındaki temel amaçlarda, sporun yaşam felsefesi olarak benimsetilmesi, herkesin spor etkinliklerine kolayca ulaşabilmeleri için imkanların iyileştirilmesi ve Olimpiyat oyunları gibi uluslararası etkinliklere katılım sağlanması ve ev sahipliği yapılması gibi konularda hedefler açıkça ifade edilmiştir (DPT, Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2014-2018).

Sonuç

İyi bir devlet yönetimi, sadece hizmet sunmakla değil aynı zamanda hizmet sunmuş olduğu bireylerin sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürmelerini de sağlamakla gerçekleştirilebilir. Bu gerekçe ile yerel yönetimlerin toplumun refah içerisinde yaşamasına olanak tanıyacak her türlü hizmeti yerine getirmesi gerektiği düşünülmektedir.

Ülkemizde yerel yönetimlerin, merkezi idarenin eğilimleri doğrultusunda yerel spor hizmetlerine ilişkin yaklaşımları farklılaşabilmektedir. Bu durumda en önemli etken ise Türkiye'deki merkezi idare anlayışının etkili olmasıdır. Yasal dayanak açısından incelendiğinde Anayasanın 58. ve 59. maddelerine dayanarak devletin spor hizmetlerini, sınırları içerisinde yaşayan bütün vatandaşlarına eşit şartlarda sunması beklenmektedir. Bu hizmetlerin vatandaşlara ulaştırılması noktasında spor hizmetlerinin yapısı gereği yerel ve ortak hizmet alanı olması sebebiyle sporla ilgili görev ve sorumluluklar yerel yönetimlere düşmektedir. Kalkınma programlarında da vurgulanan ancak tam anlamıyla gerçekleştirilemeyen spor hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından gerçekleştirilmesi yasal dayanaklarla desteklenmiş olsa da vatandaşların temel gereksinimlerine yönelik kaynak aktarımlarının spor hizmetlerinin önüne geçtiği düşünülmektedir. Maliye Bakanlığı tarafından 19 Ocak 2018 tarih ve 30306 sayı ile resmi gazetede yayınlanan *Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ*'de kamu kurum ve kuruluşlarına bütçe kısıtlaması yönünde karar almaları istenmiştir. Ayrıca amatör spor müsabakaları sırasında lisanslı sporcuların antrenman amacıyla veya öğrencilerin ise ders programları çerçevesinde bu tesislerden yararlanmaları halinde ilgili idarelerce gerekli görüldüğü takdirde bedel alınmaması veya daha az bir bedel alınması bildirilmiştir (Maliye Bakanlığı Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ, 2018). Alınan bu karar, kamu yönetimi politikalarının, ağırlıklı olarak toplumun birincil ihtiyaçlarına yönelik olduğunu göstermektedir. Ancak sağlıklı bir toplum yetiştirilmesinin de devletlerin temel görevleri arasında olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkiye'de uygulanan yerel yönetim yasalarında (5393 sayılı Belediye Kanunu madde 14; 5302 sayılı İl Özel İdare Kanunu madde 6; 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu madde 7) spor hizmetleriyle ilgili olarak yerel yönetimlere önemli görevler düştüğü ancak idari yapılanma noktasında zayıf kaldığı ifade edilebilir. Spor hizmetlerinin idari yapılanmasının olmaması dolayısı ile spor hizmetleri konusunda durum tespiti, teknik bilgisi olmayan kişilerden yapılmasına neden

olabilmektedir. Bu durumda yöneticilerin kaynak kullanımı noktasında öncelik alanlarına göre yönlendirme yaptıklarını göstermektedir. Temel ve Akyol'un (2016) Büyükşehir belediyeleri üzerine yapmış oldukları araştırmada, hukuki dayanağı olmasına rağmen, belediyelerin spor hizmetlerine ilişkin kaynak aktarımı yapmadıkları tespit edilmiştir. Anayasa ile yerel yönetimlere ilişkin diğer yasal dayanaklar ve kalkınma politikaları spor hizmetlerinin merkezi yönetimden taşraya yayılması noktasında hukuki dayanaklar olarak görülmesine karşın, yerel yönetim bütçelerinin az olması, kaynak aktarımlarının halkın temel gereksinimlerine yönlendirilmesinden dolayı spor hizmetlerine daha az yatırım gerçekleşmesine sebep olmaktadır. Kaynak yetersizliği sorunun çözülmeden yerel yönetimlerin halkın temel gereksinimleri olan alanlara kaynak aktarımı yapmaya devam edeceği açıktır.

Kalkınma planları incelendiğinde, sporun teşvik edilmesi, yaygınlaştırılması, kitlelere yayılması ve spor tesislerinin artırılması ile ilgili konular ele alınmakla birlikte, spor eğitimi almış kişilerin istihdamı konusunun ne yerel yönetimler açısından, ne de kalkınma planları açısından değerlendirilmediği görülmektedir. Spor endüstrisi içerisinde yer alan örgütler, iletişim becerisi yüksek, takım çalışmasına uygun, planlama ve organizasyon becerisi olan bireylere ihtiyaç duymaktadır (Gümüştay, 2014). Yerel yönetimlerin saha ve tesis yatırımlarının özellikle kitleye ve rekreatif spor tesislerine yönelik olarak çeşitlilik kazanması önemli olarak görülmekteyken (Hoye ve ark., 2015), burada görev alacak personelin spor eğitimi almış kişilerden olması ise önemli bir etken olarak görülmektedir (Başoğlu, 2016; Doğu ve ark., 2013).

Sonuç olarak, kalkınma programları, yerel yönetim yasaları bir bütün olarak incelendiğinde; spor hizmetlerinin yerelde yaygınlaşması için devletin sözde değil uygulamaya yönelik kalıcı spor politikaları oluşturması ve harekete geçirmesi beklenmektedir. Kalkınma programları çerçevesinde spor politikaları; Durum analizi; İlkeler ve Uygulanacak Politikalar kapsamında ele alınmış, ancak işleyiş yönünden durum tespitinden öteye gitmediği söylenebilir.

Öneriler

- Spor politikalarının kapsayıcı ve uygulamaya yönelik olması spor hizmetlerinin yerelde yaygınlaşmasında etkili olabilecektir.
- Spor hizmetlerine ilişkin farkındalıklarının; devletin en üst organları tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

- Sporda tesisleşme noktasında bölgesel ve iklimsel koşullar birlikte değerlendirilmeli ve bu doğrultuda yatırım yapılmalıdır.
- Yerelde spor hizmetlerinin yaygınlaşmasına yönelik hem yerel yönetimlerin tesisleşmesine hem de amatör spor ruhunun oluşmasına katkı sağlayacak teşvik edici kamu ve özel sektör işbirlikli projeler geliştirilmelidir.
- Spor hizmetleri konusunda, uygulayıcılar; profesyonel spor odaklı düşünmemeli, "herkes için spor" ilkesi doğrultusunda hareket etmelidir.
- Yerel yönetimlerde, pasif değil aktif spor hizmet birimleri kurulmalı ve yönetimine işinde uzman spor eğitimcileri getirilmelidir. Bu noktada üniversitelerin spor eğitimi veren kurumlardan destek sağlanabilir.
- Spor politikalarında, engelli bireylerin spor etkinliklerine kolayca katılımını sağlayacak tedbirlerin alınması gerekmektedir.
- Bireylerin spor yapma alışkanlığı kazanabilmesi için özellikle yerel yönetimler denetimindeki kamuya ait spor tesislerinin ücretsiz bir şekilde halka açılması ve halkın etkin kullanımını sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Baçoğlu U. D. (2016). Modern şehircilikte rekreasyon ve rekreasyon liderliği. Saarbrücken: Türkiye Alim Yayınları.
- Col J. M. (2007). Managing disasters: The role of local government. *Public Administration Review*, 67(1), 114-124.
- Doğu G., Kardaş N. T., & Atalı, L. (2013). Büyükşehir belediyesi spor politikalarına yönelik hizmetlerin incelenmesi (Kocaeli büyükşehir belediyesi örneği). *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25, 97-111.
- Doğu G., Kesim Ü., ve Sivrikaya Ö. (2002). Belediyelerin sporla ilgili işlevleri: Düzce belediyesi örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 11(2), 89-106.
- Ekenci G., Arıkan Y., ve Karaoğlu E. (2009). Yerel yönetimler ve spor. Edt: Bilgiç Veysel K. *Değişik Yönleriyle Yerelleşme İçinde*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gümüşay A. (2014). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin istihdam edilebilme algısı. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Hoye R., Smith A. C., Nicholson M., & Stewart, B. (2015). *Sport management: principles and applications*. 4 Edition. New York: Routledge.

- Ibsen B., Nichols G., & Elmoose-Østerlund K. (2016). Sports club policies in Europe: A comparison of the public policy context and historical origins of sports clubs across ten European countries. Odense: Digitaltryk.
- Kurtipek S. (2017). Metropolitan alan içerisindeki belediyelerin gençlik ve spor politikalarının değerlendirilmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı.
- Özaslan R. K., & Alıcı O. V. (2014). Kalkınma planlarında yerel yönetimler ve yapılan reformlar çerçevesinde mukayesesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(26), 315-342.
- Reilly T. (2007). Management in local governments: An evolving landscape. *Administration in Social Work*, 31(2), 49-66.
- Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu. (2014). Onuncu Kalkınma Planı, Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu. T.C. Kalkınma Bakanlığı Yayınları.
- Temel C., & Akyol E. (2016). From sports facilities to sports organizations: The role of metropolitan municipalities. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 3711-3719.
- Ulusoy A., & Akdemir T. (2009). Yerel yönetimler ve mali özerklik: Türkiye ve OECD ülkelerinin karşılaştırmalı analizi. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(21), 259-287.
- Yücel A.S., Atalay A., & Korkmaz M. (2016). Türkiye'de yerel yönetimler ve spor hizmetleri. Ankara: Nobel Yayınevi.

İnternet Kaynakları

Anayasa Mahkemesi Kararı. (2013). Erişim Adresi:

<http://www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr/Karar/Content/98dfc482-323f-4523-bf07-6f7a50027303?excludeGerekce=True&wordsOnly=False>, Erişim tarihi: 27.01.2018.

DPT, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1963-1967). Erişim

adresi: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>, Erişim tarihi: 27.01.2018.

DPT, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1968-1972). Erişim

adresi: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>, Erişim tarihi: 27.01.2018.

- DPT, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1973-1977). Erişim adresi: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>, Erişim tarihi: 27.01.2018.
- DPT, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1979-1983). Erişim adresi: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>, Erişim tarihi: 05.02.2018.
- DPT, Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1985-1989). Erişim adresi: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>, Erişim tarihi: 05.02.2018.
- DPT, Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1990-1994). Erişim adresi: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>, Erişim tarihi: 05.02.2018.
- DPT, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (1996-2000). Erişim adresi: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>, Erişim tarihi: 05.02.2018.
- DPT, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. (2001-2005). Erişim adresi: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>, Erişim tarihi: 06.02.2018.
- DPT, Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı. (2007-2013). Erişim adresi: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>, Erişim tarihi: 06.02.2018
- DPT, Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı. (2014-2018). Erişim adresi: <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx>, Erişim tarihi: 06.02.2018
- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu (2005). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5302-20131010.pdf>, Erişim Tarihi: 06.02.2018.
- 5793 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. (2008). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/08/20080806-2.htm>, Erişim Tarihi: 06.02.2018.
- 6360 Sayılı Kanun. (2012). Erişim adresi: <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k6360.html>., Erişim tarihi: 25.01.2018.

Maliye Bakanlığı, Kamu Sosyal Tesislerine İlişkin Tebliğ. (2018). Erişim adresi:
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/01/20180119-4.htm>, Erişim Tarihi: 06.02.2018.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5216.pdf>, Erişim Tarihi: 06.02.2018.

5393 Sayılı Belediye Kanunu (2004). Erişim adresi: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>, Erişim Tarihi: 06.02.2018.